

людини репрезентувати інтереси інших агентів (індивідів і груп), які делегують йому права на представництво своїх інтересів. Наявність політичного капіталу означає узурпацію права говорити і діяти від імені інших агентів. В об'єктивованому стані політичний капітал представлений партіями й громадськими рухами, готовими до здійснення колективних дій. Його інституціональна форма – визнані лідерські структури [3, с. 27–28]. Як бачимо, ці форми капіталів за своєю сутністю подібні, тільки виявляються в різних сферах – економічній і політичній. Їх наявність у людини є показником її високого формального статусу у відповідних структурах і може свідчити про більший порівняно з іншими обсяг потенційних ресурсів, які вона може отримати зі своїх соціальних мереж. З огляду на це, на наш погляд, більш доцільно було б говорити про статусний капітал, індикатором якого є неформальний і формальний статус людини: чим вищий статус, тим більший доступ до ресурсів соціальних мереж має людина, тобто тим вищий її соціальний статус.

Отже, теоретичний аналіз створює передумови для наукового дослідження поняття «капітал» не з економічної позиції, а в більш широкому соціальному сенсі, тобто додає підстави зробити висновок про те, що соціальні зв'язки, які має індивід, також можуть розглядатися як запас, що формується інвестиціями і приносить віддачу і відповідно може виступати як соціальний різновид капіталу.

Список бібліографічних посилань

1. Беккер Г. Человеческий капитал (главы из книги). *США: экономика, политика, идеология*. 1993. № 11, 12. С. 178–316.
2. Бурдые П. Формы капитала // *Западная экономическая социология: хрестоматия современной классики/сост. и науч. ред. В. В. Радаев. М.: РОССПЭН, 2004. С. 519–536.*
3. Радаев В. В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация. *Экономическая социология*. 2002. Т. 3, № 4. С. 20–33.

Одержано 26.10.1016

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Наталія Вікторівна ПАВЛЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Земельна реформа є одним з найбільш політизованих напрямків модернізації економіки України. Оскільки у суспільстві відсутній консенсус щодо прийнятної моделі земельних відносин, ця реформа

обіцяє бути однією з найтриваліших. Невизначеність в сфері земельних відносин негативно впливає на розвиток аграрного сектору економіки в той час, коли економіка України стає все більш залежною від його експортних успіхів. Тому можна стверджувати, що затягування земельних перетворень зменшує ступінь економічної безпеки нашої держави, а також, враховуючи, що Україна є одним з найбільших у світі експортерів сільськогосподарської продукції, справляє негативний вплив на стан світової продовольчої безпеки.

Основна увага при обговоренні земельної реформи зосереджена на проблемі запровадження вільного ринку землі, але, з огляду на політичну ситуацію, вона ще не скоро буде вирішена і, на нашу думку, нещодавнє продовження мораторію на продаж сільськогосподарських земель не є останнім. В той же час, практика показує, що низький ступінь обігоздатності основного фактора аграрного виробництва – землі – призводить до зниження ефективності його використання. Справа в тому, що внаслідок паювання земель сільськогосподарський земельний фонд є дуже подрібненим, що створює безліч проблем, пов'язаних з консолідацією земель у великі масиви зручні для обробки. Оскільки відкриття ринку землі має важкопрогнозовані перспективи, а зміни потрібні вже сьогодні, підвищити ступінь обігоздатності землі можна у інший спосіб – запустивши в обіг права оренди землі, бо саме оренда є основним способом землекористування в нинішніх умовах.

Чинне законодавство України не містить необхідного обсягу правових норм, які б забезпечували обіг права оренди сільськогосподарських земель на основі цивільних договорів. Тому зараз цей обіг відбувається приховано – шляхом відчуження корпоративних прав господарств, що попередньо укладають договори оренди з дрібними власниками земельних ділянок, розташованих в одному земельному масиві. Це все створює незручності, втрати часу та коштів, як у орендарів, так і у землевласників. Для легалізації обігу прав оренди потрібно внести зміни до Земельного кодексу України, які б надавали орендарю право на відчуження прав оренди на основі цивільно-правових договорів із обов'язковим інформуванням власника.

Насправді в Україні вже декілька років існує правовий інструмент, що може забезпечити обігоздатність прав користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб – це емфітевзис. Але на сьогодні він не достатньо популяризований, а переоформлення оренди на емфітевзис вимагатиме багато часу та коштів, до того ж такий перехід не може бути примусовим. Тож буде ефективніше, якщо права оренди отримають обігоздатність, і обидві форми землекористування будуть конкурувати між собою.

Ще однією проблемою, від якої потерпає аграрній сектор, яка робить його сферою панування тінювих відносин і негативно впливає на економічну безпеку суб'єктів господарювання, є проблема недостатньої специфікації та незахищеності прав власності на землю.

В Україні достатньо велика частка земель не зареєстрована у земельному кадастрі і ще більша – у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Приватні власники роками не можуть отримати кадастровий номер земельної ділянки через корупцію у Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру. Землі державної та комунальної форм власності найчастіше не реєструються свідомо і використовуються чиновниками в тіншовому обороті з метою отримання незаконних доходів. Численними є помилки у кадастрових та реєстраційних записях, що створює ризики порушення прав власності. Тому вкрай необхідним є організаційне спрощення системи реєстрації прав власності та прав оренди земельних ділянок, а також процедури виправлення помилок у кадастрових та реєстрових записях.

Оскільки переважна більшість землевласників є малозабезпеченими людьми похилого віку, їм важко захищати свої права самотужки. На нашу думку, частково вирішити цю проблему можна було б шляхом створення добровільних об'єднань землевласників на кшталт об'єднань власників багатоквартирних домів. В рамках таких об'єднань можна суттєво підвищити ступінь доступності професійної правової допомоги та більш ефективно захищати права землевласників у відносинах як з органами державної влади, так і з орендарями. Крім того, добровільна консолідація прилеглих ділянок зміцнила б переговорні позиції їх власників, дозволила б виставляти ділянки єдиним масивом на земельних аукціонах з продажу прав оренди та отримувати більший рівень орендної плати.

Висновок. Не варто відкладати реформи, чекаючи відкриття вільного ринку землі. Формування чіткої системи реєстрації та захисту прав власності, а також довгострокова оренда, наділена обігоздатністю, цілком здатні забезпечити ефективний розвиток аграрного сектору економіки, навіть в умовах мораторію на продаж сільськогосподарської землі.

Одержано 28.10.2016